

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№2(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 454 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari	22
<i>Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna</i>	
O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida	26
<i>Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna</i>	
Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil.....	29
<i>Baxriyeva Nargiza Axmadovna</i>	
Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish.....	33
<i>Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish	37
<i>Nusharov Bobir Bolbekovich</i>	
Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя	41
<i>Олимова Азиза Кахрамоновна</i>	
"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari	47
<i>Tursunboyeva Kamola Ilxomjon qizi</i>	
Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	50
<i>Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich</i>	
Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari	54
<i>Fayziyeva Nozima Oybek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi	59
<i>Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Qudratulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli	64
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	69
<i>Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlariga qiziqitirishda integrativ usullardan foydalanish	73
<i>Ergasheva Nigora Erkinovna</i>	
Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects	76
<i>Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	81
<i>Rustemov Abseit Trijan o'g'li</i>	
Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni	85
<i>Baxramova O'ramol Uralovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati.....	88
<i>Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna</i>	
Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarining ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari	92
<i>Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich</i>	
Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli	96
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari	100
<i>Jummayeva Sayyora Shokir qizi</i>	

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies	104
Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi	
Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash: tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili	109
Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna	
Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	112
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	116
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	123
Raimqulova Sojida Abdusaid qizi	
Qandli diabet bilan og'riqan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi.....	126
Shermatova Yakut Sabirovna	
O'smirlar o'rtasida kiberbulling	129
Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish	132
Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna	
Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli.....	135
Turdiyeva Zilola Jalilovna	
Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni	138
Xalikova Umida Mirovna	
Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni	143
Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi	
Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash.....	148
Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi	
О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования.....	153
Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна	
Talaba-yoshlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari	156
Kushakova Gulnora Egamkulovna	
Yosh oilalarda ajralishlarni bartaraf etishning pedagogik mexanizmlarini aksiologik yondashuv asosida takomillashtirish	160
Normurodova Gulnora Ikromovna	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining innovatsion faoliyatini rivojlantirish mexanizmlari	164
Mamadaliyeva Dildora Alisher qizi	
Psixologik zo'ravonlikning o'smirlarda destruktiv xulq shakllanishiga ta'siri	168
Jurakulova Dildora Ziyadullayevna	
Maktab maslahatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	172
Kazakova Saxiba Abdurayimovna	
Kichik maktab yoshi o'quvchilarida ongli intizomni tarbiyalashning samarali usullari.....	178
Ziyayev Adxamjon	
Lingvokulturologiyada konsept tushunchasining nazariy talqini	182
Jo'rayeva Nozima Nozim qizi	
Sport takomillashuvi bosqichida voleybolchilarning sakrash qobiliyatini rivojlantirish texnologiyasi	185
Shaimardanov Sherbek Abdurashid o'g'li	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	189
Teshaboyeva Feruza Raximovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasiga oilaning katta avlodi va ularning ta'siri.....	192
Ashirova Sojida Baxromovna	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida o'qitishning tarixiy pedagogik ildizlari	196
Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna	

Talabalarda yozuv kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	200
Jabborova Salomat Abdijalilovna	
Integrativ o'qitish asosida bo'lajak logopedlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni.....	204
Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna	
6-7 yoshli bolalarda mehnatsevarlik xislatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish	208
Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Omonxonova Muzayamxon Sarvar qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni koxlear implantli bolalar bilan ishlashga tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyasi	213
Raximova Xurshidaxon Sadikovna	
Yevropa muhandislik ta'limi tajribasi asosida texnika yo'nalishlari talabalarida texnik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	217
Xalikova Nargiza Abduvaliyevna	
Tilning obrazli kuchi: perifrazalar turlari va xususiyatlari	221
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashning pedagogik va psixologik xususiyatlari.....	224
Zayirkulova Nozima Ilyas qizi	
Mentorlik faoliyatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish	229
Zikriyayev Zokir Mamirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish.....	232
Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Sunnatullayeva Amina	
Professional kompetentlik va uning shaxs psixologik xususiyatlari bilan o'zaro bog'liqligi	235
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Talaba qizlarni jismoniy faolligini rivojlantirish tasnifi va ularni orgatish metodikasi.....	240
Otasheva Oysanamxon Hamidulla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxslararo munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik	245
Bekchanova Kuvanch Roximovna	
Voleybolchilarni tayyorlashda differensial vositalaridan foydalanishning zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	249
Kambarov Kozimjon Ibragimovich	
2-toifa diabet bilan bog'liq stressga qarshi kurashish strategiyalari va psixologik holatlar	254
Sadikova Umida Botirovna	
Boshlang'ich ta'limda vizual va multimediyaviy texnologiyalarning pedagogik-psixologik ahamiyati	258
Raximova Faridabonu Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida VARK modeli asosida multimodal o'qitishni tashkil etish (OAK talablariga mos maqola).....	261
Raximova Mushtariy Alisher qizi	
Raqamli ta'lim muhitida veb-texnologiyalar asosidagi platformalarning dasturiy ta'minotini ishlab chiqish va optimallashtirish	264
Zoxidov Jahongir Botirxonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini umumta'lim jarayonida ona tili darslarida rivojlantirish metodikasi.....	272
Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni mustaqil ta'lim jarayonida kasbiy malakani shakllantirishning samarali metodlari	276
Teshabayeva Oyguil Fazliddinovna	
Yetuklik yoshidagi ayollarda hayotdan qoniqish darajasiga o'ziga ishonch va o'z-o'zini qadrlashning ta'siri	280
M. R. Sultonova	
Shifoxonalarda tashkil etilgan maktablarda bemor o'quvchilar bilan faoliyat olib boruvchi pedagoglarga qo'yiladigan talablar	284
Umarova Saboxon Minavvarovna, Abdusattorova Gulxumor	

Chet til ta'limida mustaqil ishni tashkil etish masalalariga doir	287
Erkayev Elmirza Temirovich	
10–11 yoshli futbolchilarda tezkorlik sifatini rivojlantirish metodikasi.....	294
Ishmuratov Hasanboy Karimjonovich	
Jismoniy tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining samaradorligini oshirish usullari	298
Yaqubov Arslon Maxmudovich	
Mahmudxo'ja Behbudiy faoliyati va uning o'rganilishi	301
Dinora Eshboyeva Alisher qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy kompetensiyalarni kasbiy faoliyatida qo'llay olish. Axloqning kelib chiqishi va asoslanish masalasini nazariy tahlil qilish	306
Shaxayev Bauirjan Seytgalievich	
Maktabgacha ta'limda STEAM ta'lim texnologiyalarini qo'llashda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	310
Ahmedova Zuhraxon Mamurovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning dolzarbligi va zaruriyati	314
Mirzabayeva Zebo Umarovna	
Elektrolitlarda elektr toki mavzusini o'qitishda noto'g'ri tasavvurlar va ularni bartaraf etish metodikasi	317
Xoliqov Qurbonboy To'ychiyevich	
Mediata'lim asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining milliy tarbiya faoliyatini takomillashtirish .	323
Ibodullaeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limga jalb etilgan imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlashda montessori metodikasining uyg'unligi	327
Ismatova Shodiya Ne'matilla qizi, Xaydarova Shaxlo Narzullayevna	
XIV asr oxiri va XV asr boshlari turkiy tillar taraqqiyotini o'rganishda "Kitob ul-Bulg'at" asarining lingvistik tadqiqi	332
Tursunaliyeva Muslimabonu Abduvosit qizi	
Informatika ta'limida interfaol o'quv majmualari asosida o'yinli texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish.....	336
Nabiyev Feruz Abdumannonovich	
STEAM loyihalari asosida maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish.....	341
Choriyor Maxmatraimov Eshmatovich	
Psixolog talabalarda tolerantlik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish	345
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Raqamli ta'lim muhitining pedagogik salohiyati asosida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish (texnologiya fanini o'qitish misolida).....	348
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
O'zbek tili – faxrim, g'ururim	351
H. Shukurova, M.Jumanazarova	
Zamonaviy dars – pedagogik ijodkorlikning asosiy maydoni.....	355
M. Kuzibayeva	
Talabalarni ta'lim jarayonida sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	358
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Raqamli maktabda yashil o'quv dasturi: kengaytirilgan va virtual reallik texnologiyalari bilan integratsiyaning pedagogik modeli.....	362
Maxmudov Abdiqodir Yusupovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kasbiy faoliyat jarayonida pedagogik empatiyani shakllantirish pedagogik muammo sifatida	367
Orinbaeva Jarqinay Djuginis qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	371
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda nazariya va amaliyot integratsiyasi muammolari	377
Sh. A. Xujakulov, T. B. Kadirov	
Uzoq muddat davolanayotgan bolalarning matematik savodxonligini oshirishda fanlararo bog'lanishning roli.....	383
Tursunova Dildora Ziyadullayevna, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li	
Sayyid Burhoniddin Muhaqqiq Termiziyning "Maorif" asarida bilish etikasi va ma'naviy-axloqiy tarbiya	387
Tursunova Nilufar Samiyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	393
Tursunova Saidra Isakovna	
Yosh avlodni tarbiyalashda hamkorlik tarbiya texnologiyasining o'rni	396
Pirlijeva Gulmira Botir qizi	
Integrativ raqamli-didaktik yondashuv asosida interfaol o'quv majmuallardan foydalanish muammolari va rivojlanish istiqbollari.....	400
Nabiyev Feruz Abdumannonovich, Mamanazarov Baxrom Jumonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni tasviriy faoliyatda bilish jarayonlarini rivojlantirish	405
Sadirova Kamola Giyozovna	
Kurash sport turining yoshlar jismoniy va ma'naviy rivojlanishidagi ahamiyati.....	409
O'razboyeva Adiba Abdug'ani qizi	
Bo'lajak oilaviy shifokorlarning kasbiy motivatsion rivojlanishini ta'minlashning pedagogik yondashuvlari.	413
Xalmuxamedov Bobir Taxirovich	
О развитии учебно-познавательной деятельности студентов	418
М. Халикова	
Психологические механизмы искажения истины в процессе социализации: нормативно-когнитивная модель и смешанное эмпирическое исследование	421
С. Ю. Нишанов	
Методы повышения речевой активности студентов в процессе обучения иностранному языку.....	425
Утешова Зернегул Хурметуллаевна	
Prenatal va erta chaqaloqlik rivojlanishi va rivojlanishning biologik asoslari	429
N. Mirbabayeva	
O'smir shaxsining rivojlanishi	433
Matyakubova Shohista Odamboy qizi	
O'zbekistonning ma'naviy va madaniy hayotida jadidlarning tutgan o'rni	435
N. M. Qodirova	
Development of Physical Qualities Through the Use of Special Physical Exercises With Student Participation.....	439
Rikhsiev Dilshod Shavkatovich	
Tabiiy fan darslarida STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanishning ahamiyati	442
Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi	
Special Physical Exercises in Coxarthrosis During the Preoperative and Postoperative Periods of Rehabilitation.....	446
Valiev Farrukh Nigmatjonovich	
Роль цифровых технологий и дидактических принципов в учебных практик.....	449
Байметов М. М.	

BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING OG'ZAKI NUTQINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Tursunova Saida Isakovna

Termiz davlat pedagogika instituti p.f.f.d. (PhD) dotsent v/b

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. 6-10 yosh davrida nutq rivojlanishining emotsional, kognitiv va ijtimoiy omillari ochib beriladi. Tadqiqotda nutq va tafakkur o'rtasidagi uzviy bog'liqlik, ijtimoiy muhitning ta'siri hamda interaktiv metodlarning samaradorligi asoslab beriladi. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda og'zaki nutqni rivojlantirishning samarali pedagogik shart-sharoitlari ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: og'zaki nutq, boshlang'ich ta'lim, psixologik xususiyatlar, nutq rivoji, tafakkur, emotsionallik, ijtimoiy muhit, interaktiv metodlar, lug'at boyligi, muloqot madaniyati.

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the psychological characteristics of the development of oral speech in primary school students. The emotional, cognitive, and social factors of speech development in the period of 6-10 years are revealed. The study substantiates the inextricable link between speech and thinking, the influence of the social environment, and the effectiveness of interactive methods. It also identifies effective pedagogical conditions for the development of oral speech, taking into account the age and individual characteristics of primary school students.

Key words: oral speech, primary education, psychological characteristics, speech development, thinking, emotionality, social environment, interactive methods, vocabulary, culture of communication.

Аннотация: В данной статье представлен научно-теоретический анализ психологических особенностей развития устной речи у учащихся начальной школы. Выявлены эмоциональные, познавательные и социальные факторы развития речи в период 6-10 лет. Исследование обосновывает неразрывную связь речи и мышления, влияние социальной среды и эффективность интерактивных методов. Также указаны эффективные педагогические условия развития устной речи с учётом возраста и индивидуальных особенностей учащихся начальной школы.

Ключевые слова: устная речь, начальное образование, психологические характеристики, развитие речи, мышление, эмоциональность, социальная среда, интерактивные методы, словарный запас, культура общения.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning nutqiy va intellektual rivojlanishida muhim davr hisoblanadi. Aynan shu bosqichda bolaning og'zaki nutqi faol shakllanadi, lug'at boyligi kengayadi, mustaqil fikr bildirish ko'nikmalari rivojlanadi. Nutq insonning tafakkuri va ijtimoiy tajribasini ifodalovchi asosiy vosita sifatida shaxs kamolotida muhim o'rin tutadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida og'zaki nutqni rivojlantirish ta'lim jarayonining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Og'zaki nutq bolaning tafakkuri, ijtimoiylashuvi va shaxs sifatida shakllanishida asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, 6-10 yosh davri psixologik rivojlanish nuqtai nazaridan muhim bosqich bo'lib, bu davrda bolaning bilish jarayonlari – idrok, diqqat, xayol, xotira, tafakkur, sezgi va tasavvur faol shakllanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Psixologiya fanida nutq rivojlanishi tafakkur bilan uzviy bog'liq holda o'rganilgan. Jumladan, Lev Vygotskiy nutqning ijtimoiy tabiatini asoslab, bolaning nutqiy rivojlanishida muhit va muloqotning hal qiluvchi rol o'ynashini ta'kidlagan. U tomonidan ilgari surilgan "Yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, Jean Piaget bolalarning intellektual rivojlanish bosqichlarini izohlab, 7-11 yosh davrini konkret-operatsion tafakkur bosqichi sifatida tavsiflaydi. Bu

bosqichda bolalar aniq obrazlar asosida fikrlaydilar, bu esa og'zaki nutqni rivojlantirishda ko'rgazmalilik va amaliy faoliyatning muhimligini ko'rsatadi.

Psixolog olimlardan Lev Vygotskiy nutq va tafakkur o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni asoslab, ijtimoiy muhitning bola nutqiy rivojlanishidagi o'rnini alohida ta'kidlagan. Shuningdek, Jean Piaget boshlang'ich yoshdagi bolalarda konkret-operatsion tafakkur bosqichi ustunligini ko'rsatib, nutq rivoji tafakkur taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq ekanini ilmiy jihatdan asoslagan. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlarini aniqlash va samarali pedagogik omillarni belgilash dolzarb vazifalardan biridir. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini rivojlantirish masalasi psixologiya va pedagogika fanlarida keng o'rganilgan. Lev Vygotskiy nutqni tafakkur bilan bog'liq holda ko'rib, nutqning shakllanishida ijtimoiy omillar ustuvor ekanini ta'kidlaydi. Uning fikricha, bola nutqi dastlab tashqi ijtimoiy nutq sifatida paydo bo'ladi va keyinchalik ichki nutqqa aylanadi. Jean Piaget esa bolalar nutqida egotsentrik nutq elementlari mavjudligini qayd etib, tafakkur rivoji bilan nutqning takomillashib borishini ilmiy asoslagan. Shuningdek, rus psixologi Aleksey Leontyev faoliyat nazariyasi doirasida nutqni inson faoliyatining muhim turi sifatida talqin etadi. Unga ko'ra, nutq muloqot jarayonida shakllanadi va rivojlanadi. Mahalliy pedagog olimlar ham boshlang'ich ta'limda nutqni rivojlantirishning metodik asoslarini ishlab chiqqanlar. Ular og'zaki nutqni shakllantirishda suhbat, hikoya tuzish, rolli o'yinlar va savol-javob metodlarining samaradorligini ta'kidlaydilar. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, og'zaki nutqni rivojlantirish jarayoni psixologik qonuniyatlarga tayanishi va yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi: Nazariy tahlil metodi – mavzuga oid psixologik va pedagogik adabiyotlarni o'rganish hamda umumlashtirish. Kuzatish metodi – boshlang'ich sinf o'quvchilarining dars jarayonidagi og'zaki nutq faoliyatini tahlil qilish. Suhbat metodi – o'quvchilarning mustaqil fikr bildirish darajasini aniqlash. Og'zaki hikoya tuzdirish va qayta so'zlatish mashqlari. Pedagogik tajriba – interaktiv metodlar (rolli o'yin, sahnalashtirish, hikoya tuzish) orqali nutq rivojlanishiga ta'sirni aniqlash. Taqqoslash va tahlil – o'quvchilarning nutqiy ko'rsatkichlarini bosqichlar kesimida solishtirish. Tadqiqot jarayonida o'quvchilarning lug'at boyligi, gaplarning grammatik to'g'riligi, fikrning izchilligi hamda muloqot faolligi kabi mezonlar asos qilib olindi. Tadqiqot obyekti sifatida boshlang'ich sinf (1-4-sinf) o'quvchilari tanlandi. Tadqiqot davomida o'quvchilarning lug'at boyligi, gap tuzish qobiliyati, izchil fikrlash darajasi hamda muloqot madaniyati kuzatildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida boshlang'ich sinf (1-4-sinf) o'quvchilarining og'zaki nutqi kuzatish, suhbat va pedagogik tajriba metodlari asosida tahlil qilindi. Olingan natijalar quyidagi asosiy ko'rsatkichlarni aniqlash imkonini berdi:

1. Lug'at boyligining dinamik o'sishi. 1-sinf o'quvchilarida lug'at asosan kundalik hayotga oid so'zlardan iborat bo'lib, gaplar sodda tuzilishga ega ekani kuzatildi. 3-4-sinflarga kelib o'quvchilarning faol lug'ati kengaydi, murakkab gaplardan foydalanish hamda tushunchalarni izohlash qobiliyati oshdi. Bu jarayon tafakkur rivoji bilan bevosita bog'liq ekani aniqlandi.
2. Emotsional ifodalilik. Boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqida hissiylik yuqori darajada namoyon bo'ldi. Voqea-hodisalarni ifodalashda mimika, intonatsiya va tasviriy vositalardan faol foydalanish kuzatildi. Ayniqsa, rolli o'yin va sahnalashtirish jarayonida nutqning ifodaliligi sezilarli darajada oshdi.
3. Mantiqiy izchillikning shakllanishi. Kichik yoshdagi o'quvchilarda fikr bayonida uzilishlar hamda takrorlar uchrashi aniqlandi. Ammo maxsus yo'naltirilgan savollar, reja asosida hikoya tuzish mashqlari natijasida fikrning izchilligi, ketma-ketligi va tizimliliigi yaxshilandi.
4. Ijtimoiy muloqot ta'siri. Jamoaviy ishlarda (suhbat, munozara, guruhli topshiriqlar) qatnashgan o'quvchilarda nutq faolligi yuqoriroq bo'ldi. Tengdoshlar bilan muloqot qilish jarayoni nutqiy faollikni kuchaytirishi kuzatildi.
5. Interaktiv metodlarning samaradorligi. Pedagogik tajriba davomida interaktiv metodlardan foydalanilgan sinflarda o'quvchilarning og'zaki nutq ko'rsatkichlari an'anaviy usullarga nisbatan yuqoriroq natija berdi. Xususan, rolli o'yin, "savol-javob zanjiri", hikoyani davom ettirish kabi mashqlar lug'at boyligini kengaytirish hamda erkin fikr bildirish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi.

Umuman olganda, natijalar og'zaki nutq rivoji yosh xususiyatlari, ijtimoiy muhit va ta'lim metodlariga bog'liq holda shakllanishini ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalari boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqi psixologik rivojlanish bosqichlari bilan uzviy bog'liq ekanini tasdiqlaydi. Xususan, Lev Vygotsky tomonidan ilgari surilgan nutqning ijtimoiy tabiati haqidagi g'oyalar amaliy jihatdan o'z tasdig'ini topdi. O'quvchilarning nutqiy faolligi kattalar va tengdoshlar bilan hamkorlik jarayonida sezilarli darajada oshdi. Bu holat "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasining ta'lim jarayonidagi ahamiyatini ko'rsatadi. Shuningdek, Jean Piaget ta'kidlagan konkret-operatsion tafakkur bosqichi xususiyatlari ham kuzatildi. O'quvchilar aniq obraz va ko'rgazmali vositalar asosida fikrni yaxshiroq ifoda etdilar. Demak, og'zaki nutqni rivojlantirishda ko'rgazmalilik tamoyili muhim metodik omil hisoblanadi. Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki: og'zaki nutq rivoji tafakkur, xotira va diqqat jarayonlari bilan chambarchas bog'liq; emotsional qo'llab-quvvatlash o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi; interaktiv va kommunikativ metodlar samarali pedagogik vosita hisoblanadi; qulay psixologik muhit nutq rivojlanishining muhim sharti sanaladi. Shu bois boshlang'ich ta'lim jarayonida og'zaki nutqni rivojlantirish tizimli, maqsadga yo'naltirilgan va psixologik qonuniyatlarga asoslangan holda tashkil etilishi zarur. Natijalar Lev Vygotskyning nutqning ijtimoiy tabiati va "yaqin rivojlanish zonasi" haqidagi nazariy qarashlarini amaliy jihatdan tasdiqlaydi. Shuningdek, Jean Piaget tomonidan asoslangan konkret-operatsion tafakkur bosqichi xususiyatlari boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy faoliyatida yaqqol namoyon bo'lishi aniqlandi. Umuman olganda, og'zaki nutqni rivojlantirish samaradorligi ta'lim jarayonining psixologik asoslanganligi, metodlarning to'g'ri tanlanishi hamda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish darajasiga bog'liqdir.

Tadqiqot natijalari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirish bo'yicha quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Qulay psixologik muhit yaratish. O'quvchilarning erkin fikr bildirishiga imkon beruvchi, qo'llab-quvvatlovchi va rag'batlantiruvchi muhitni shakllantirish zarur. Tanqidiy emas, konstruktiv baholash usullaridan foydalanish tavsiya etiladi.
2. Interaktiv metodlardan muntazam foydalanish. Rolli o'yinlar, sahnalashtirish, munozara, "Fikrlar zanjiri", hikoyani davom ettirish kabi metodlar nutqiy faollikni oshiradi.
3. Ko'rgazmalilik tamoyiliga amal qilish. Rasmlar, predmetlar, sxemalar va multimedia vositalaridan foydalanish konkret-operatsion tafakkur bosqichidagi o'quvchilar uchun samarali hisoblanadi.
4. Lug'at boyligini tizimli kengaytirish. Har bir mavzu doirasida yangi so'zlarni kontekst asosida o'rgatish, ularni og'zaki nutqda qo'llashga undash lozim.
5. Savol-javob va suhbat metodini kuchaytirish. Ochiq turdagi savollar berish orqali o'quvchilarning mustaqil va mantiqiy fikrlashiga sharoit yaratish kerak.
6. Individual yondashuvni ta'minlash. Nutq rivojlanish darajasi turlicha bo'lgan o'quvchilar bilan differensial ishlash, qo'shimcha mashg'ulotlar tashkil etish maqsadga muvofiq.
7. Ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish. Uy sharoitida kitob o'qish, suhbatlashish, ertak aytib berish kabi faoliyatlar orqali nutq rivojini qo'llab-quvvatlash tavsiya etiladi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot natijalari boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirish jarayoni ularning yosh va individual-psixologik xususiyatlari bilan chambarchas bog'liq ekanini ko'rsatdi. 6-10 yosh davrida nutq rivoji tafakkur, xotira, diqqat va emotsional soha taraqqiyoti bilan o'zaro ta'sirda shakllanadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha: og'zaki nutq rivoji bosqichma-bosqich xarakterga ega bo'lib, sinflar kesimida lug'at boyligi va grammatik to'g'rilik darajasi ortib boradi; o'quvchilarda emotsional ifodalilik yuqori bo'lib, bu nutqni rivojlantirishda tabiiy psixologik omil sifatida xizmat qiladi; ijtimoiy muloqot va hamkorlik faoliyati nutqiy faollikni kuchaytiradi; interaktiv metodlardan foydalanish og'zaki nutqning izchilligi, aniqligi va ravonligini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vygotsky, L. S. (1934). Myshlenie i rech (Мышление и речь). Moskva: Gosudarstvennoe sotsialno-ekonomicheskoe izdatelstvo.
2. Piaget, J. (1952). The Origins of Intelligence in Children. New York: International Universities Press.
3. Leontiev, A. N. (1975). Activity, Consciousness, and Personality. Moscow: Progress Publishers.
4. Elkonin, D. B. (1978). Psikhologiya obucheniya mladshego shkolnika. Moskva: Pedagogika.
5. Rubinstein, S. L. (1946). Osnovy obshchey psikhologii. Moskva: Pedagogika.
6. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2021). Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. Toshkent.
7. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. (2020). Pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha o'quv-uslubiy majmua. Toshkent.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.